

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	2Cdo/271/2015
Identifikačné číslo spisu:	3708205610
Dátum vydania rozhodnutia:	31.03.2016
Meno a priezvisko:	JUDr. Viera Petříková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2016:3708205610.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyň 1/ P. R., bývajúcej v H., zastúpenej JUDr. Radovanom Repom, advokát, s.r.o., Záhradnícka 16514/60, Bratislava, 2/ S. E., bývajúcej v W., 3/ P. B., bývajúcej v D., 4/ M. Q., bývajúcej v B., 5/ M. D., bývajúcej v W., 6/ V. K., bývajúcej v W., proti žalovanej P. A., bývajúcej v C., zastúpenej Mgr. Jozefom Gáplovským, advokátom so sídlom Dubnica nad Váhom, Centrum II 88, o určenie, že nehnuteľnosť patrí do dedičstva po nebohom Q. A., zomrelom XX. októbri XXXX, vedenej na Okresnom súde Považská Bystrica pod sp. zn. 7 C 103/2008, o dovolaní žalobkyne 1/ proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne z 11. decembra 2014 sp. zn. 4 Co 902/2013 rozhodol

rozhodol:

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Trenčíne z 11. decembra 2014 sp. zn. 4 Co 902/2013 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

Žalobou podanou na Okresnom súde Považská Bystrica 30. júla 2008 a po jej úprave zo dňa 8. apríla 2009 sa žalobkyne medziiným domáhali voči žalovanej určenia, že do dedičstva po poručiteľovi Q. A., narodenom X. októbri XXXX, zomrelom XX. októbri XXXX (ďalej len „poručiteľ“), patrí nehnuteľnosť parcela č. KNC XXX/X „orná pôda“ o výmere 263 m², zapísaná na LV XXX, k. ú. C. (ďalej len „nehnuteľnosť“). V žalobe uviedli, že nehnuteľnosť nadobudol poručiteľ (právny predchodca žalobcov) na základe ústnej zámennej zmluvy uzavretej v roku 1958, keď svoj spoluvlastnícky podiel k pozemku pkn. parc. č. XXX zamenil s W. A. a jeho manželkou P. A., obyvateľmi C. za ich pozemok pkn. parc. č. XXX/X, roľa na S. o výmere 372 m², zapísaný v pkn. vl. č. 140 pozemkovej knihy C.. Od uzavretia zámennej zmluvy poručiteľ užíval nehnuteľnosť dobromyseľne a nerušene ako vlastnú a vydržaním N. k nemu vlastnícke právo.

Okresný súd Považská Bystrica (ďalej aj „súd prvého stupňa“) rozsudkom (v poradí tretím) zo dňa 5. septembra 2013, č. k. 7 C 103/2008-372 rozhodol tak, že určil, že parcela KNC XXX/X „orná pôda“ o výmere 263 m², zapísaná na LV XXX k. ú. C. patrí do dedičstva po neb. Q. A., nar. X.XX.XXXX, zomr. XX.XX.XXXX, naposledy bytom C.. Žalobkyniam 1/ - 6/ náhradu trov konania nepriznal podľa § 150 O.s.p. Žalovanej uložil povinnosť zaplatiť na účet súdu prvého stupňa titulom súdneho poplatku

sumu 99,50 € do 3 dní od právoplatnosti rozsudku.

Súd prvého stupňa svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že žalovaná je zapísaná ako výlučná vlastníčka parc. KNC XXX/X orná pôda o výmere 263 m², zapísaná na LV XXX k. ú. C., čím je daný naliehavý právny záujem žalobkyní na určovacej žalobe. Daná parcela bola vytvorená z pôvodnej pkn. parc. XXX/X, ktorá bola zapísaná vo vl. 140 k. ú. C., na právnych predchodcoch žalovanej W. a P. A..

Parc. KNC XXX/X bola vytvorená z pôvodnej pkn. parc. XXX, ktorá pkn. parc. XXX bola v roku 1957 rozdelená geometrickým plánom na pkn. parc. XXX/X, XXX/X, XXX/X, XXX/X, XXX/X a XXX/X, kde vo vl. 140 k. ú. C. zostali zapísané pkn. parc. XXX/X a XXX/X. Z pkn. parc. XXX/X boli neskôr vytvorené parcely KNC XXX/X, ktorá bola predmetom konania na súde prvého stupňa a KNC XXX/X a zvyšok zostal v parcele KNE XXX/X.

N a základe kúpnej zmluvy a zmluvy o deľbe uzatvorenej dňa 5. septembra 1957 podielová spoluvlastníčka pkn. parc. XXX zapísanej vo vl. 138, k. ú. C. K. A. previedla svoj spoluvlastnícky podiel 42/240-tín na svojho syna Q. A. - t. j. otca žalobkyní za kúpnu cenu 500 Kčs. Touto zmluvou si súčasne otec žalobkyní Q. A. a ostatní podieloví spoluvlastníci pkn. parc. XXX rozdelili podľa GP vyhotoveného Okresným meračským strediskom v W. A. dňa 4. augusta 1957, na pkn. parc. XXX/X a XXX/X, ktoré pripadli do podielového spoluvlastníctva manželov W. a P. A., na pkn. parc. XXX/X, ktorá pripadla manželom M. a S. X., na pkn. parc. XXX/X a XXX/X, ktoré pripadli otcovi žalobkyní Q. A. a pkn. parc. XXX/X, ktorá zostala v podielovom spoluvlastníctve manželov W. a P. A., M. a S. X. a otca žalobkyní Q. A.. Následne po uzavretí tejto zmluvy Odbor pre výstavbu Rady ONV W. A. vydal dňa 23. 9. 1957 pod č. Výst.-5719/57 rozhodnutie, ktorým dal privolenie k prevodu spoluvlastníckeho prevodu pkn. parc. XXX z K. A. na jej syna Q. A. a súčasne vyjadril súhlas s reálnym rozdelením pkn. parc. XXX medzi jej podielových spoluvlastníkov manželov W. a P. A., manželov M. a S. X. a otca žalobkyní Q. A.. Z odôvodnenia uvedeného rozhodnutia vyplýva, že majetok ktorý je predmetom kúpnej zmluvy a zmluvy o deľbe nepresahuje rámec osobného - súkromného vlastníctva, pričom bolo zistené, že v danom prípade nejde o špekulatívny prevod a deľbu. Na novovytvorených parcelách XXX/X a XXX/X, ktoré pripadli na základe uvedenej zmluvy o kúpe a zmluvy o deľbe Q. A., tento spolu so svojou manželkou V. A. postavili rodinný dom a následne v r. 1958 Q. A. uzavrel s manželmi W. a P. A. neformálnym spôsobom zámennú zmluvu, predmetom ktorej boli pkn. parcely XXX/X a spoluvlastnícky podiel Q. A. 2/24-tín pkn. parcele XXX zapísanej vo vl. 139. Obe nehnuteľnosti pkn. parcela XXX/X a pkn. parcela XXX sa nachádzali v tesnej blízkosti s tým, že pkn. parcela XXX/X, ktorú na základe uvedenej zámennej zmluvy nadobudol právny predchodca žalobkyní Q. A., sa nachádzala v bezprostrednom susedstve s jeho novopostaveným rodinným domom, pričom Q. A. počas obhospodarovania tejto parcely svoje vlastnícke právo k nej navonok deklaroval, parcelu si ohradil, pričom nikto z obyvateľov C. jeho vlastnícke právo nespochybňoval, a to ani po roku 1989, kedy nastala zmena spoločenských pomerov. Časť nadobudnutej pkn. parc. XXX/X, ktorá zodpovedá parcele KNC XXX/X, právny predchodca žalobkyní Q. A. užíval spolu so svojou manželkou V. a ich dcérami až do svojej smrti, t. j. do roku XXXX. Po smrti Q. A. túto nehnuteľnosť užívala manželka V. A. spolu so žalobkyňami až do roku 2004, kedy vzhľadom na svoj zdravotný stav bola umiestnená do sociálneho zariadenia. Súd prvého stupňa uviedol, že síce spoluvlastnícky podiel reálne predstavoval výmeru len vo veľkosti 112 m² a že účastníkom zámennej zmluvy museli byť aj ďalší spoluvlastníci, avšak vzhľadom na značný odstup času by nebolo spravodlivé od žalobkyní požadovať produkovanie dôkazov o tom, či títo podieloví spoluvlastníci boli alebo neboli účastníkmi zámennej zmluvy alebo či ešte pred jej uzavretím svoje spoluvlastnícke podiely previedli na právneho predchodcu žalobcu Q. A..

Podľa súdu prvého stupňa sa nepotvrdilo tvrdenie žalovanej, že pkn. parc. XXX/X sa nachádzala v užívaní družstva a právni predchodcovia žalobkyní ju užívali len ako pridelenú záhumienku.

Z vykonaného dokazovania vyplynulo, že družstvom prideľované záhumienky sa nachádzali v úplne inej lokalite obce C.. Fakt, že pkn. parc. XXX/X a ďalšie nehnuteľnosti vytvorené z pkn. parc. XXX neboli v užívaní družstva nasvedčuje aj rozhodnutie Odboru pre výstavbu rady ONV W. A. zo dňa 23.9.1957, ktorým bolo dané privolenie k rozdeleniu tejto nehnuteľnosti, pričom v jeho odôvodnení sa neuvádza, že

parcela je v užívaní socialistickej organizácie, ale že majetok nepresahuje rámec osobného - súkromného vlastníctva a že v danom prípade nejde o špekulatívny prevod a deľbu. Súd prvého stupňa mal za dostatočne preukázané, že právny predchodca žalobkyní Q. A. bol od roku 1958 až do svojej smrti oprávneným držiteľom časti pkn. parc. XXX/X, z ktorej bola vytvorená parc. KNC XXX/X. Vlastnícke právo k tejto nehnuteľnosti nadobudol vydržaním a keďže uvedená nehnuteľnosť nebola radená do dedičstva po ňom, ale na LV číslo XXX k. ú. C., je zapísaná na žalovanú v spoluvlastníckom podiele 1/1, uznal návrh v merite veci za dôvodný.

Krajský súd v Trenčíne (ďalej aj odvolací súd) na odvolanie žalovanej proti rozsudku súdu prvého stupňa, rozsudkom zo dňa 11. decembra 2014 sp. zn. 9 Co 902/2013, rozsudok súdu prvého stupňa zmenil tak, že zamietol návrh na určenie, že parcela KNC č. XXX/X orná pôda o výmere 263 m², k. ú. C. patrí do dedičstva. Vyslovil, že žalovanej náhradu trov konania nepriznáva.

V odôvodnení uviedol, že sa nestotožňuje s právnym názorom súdu prvého stupňa, že neb. Q. A. nadobudol parc. KNC č. XXX/X o výmere 263 m² zapísanej na LV XXX k. ú. C. vydržaním. Súd prvého stupňa v danej veci nedostatočne vyhodnotil splnenie zákonom určených podmienok pre vydržanie, ktoré je osobitným originálnym spôsobom nadobudnutia vlastníctva. Podľa názoru odvolacieho súdu ani jeden zo svedkov nepotvrdil, že držby tejto parcely (pôvodná pkn. parcela č. XXX/X o výmere 372 m²) sa nebohý Q. A. uchopil na základe zámennej zmluvy z roku 1958, tak ako to tvrdili žalobkyne. Okrem tvrdenia žalobkyní a svedka C. D., v danej veci nebola preukázaná existencia zámennej zmluvy. Bez ohľadu na existenciu zámennej zmluvy, sú tu iné skutočnosti, ktoré potvrdzujú, že v danom prípade nemohlo dôjsť k vydržaniu spornej parcely právnym predchodcom žalobkyní. I keď je nesporné, že právny predchodca žalobkyní užíval predmetnú parcelu od roku 1958, nebolo preukázané, že by išlo o oprávnenú držbu, nakoľko tu chýbala dobromyseľnosť. Vec po právnej stránke posúdil tak, že dobrá viera držiteľa sa musí vzťahovať aj k okolnostiam, za ktorých vôbec mohlo vlastnícke právo vzniknúť, teda aj k právnemu dôvodu (titulu) vzniku vlastníctva. Takýmto titulom sa môže rozumieť len právny úkon, ktorým sa vec prevádza na iného vlastníka, napr. kúpna zmluva, darovacia zmluva, zámenná zmluva a pod.

Ústna zámenná zmluva z roku 1958, na ktorú sa žalobkyne odvolávajú ako na právny titul, na základe ktorého sa ich právny predchodca uchopil držby spornej parcely, však nie je takýmto právnym úkonom, ani domnelým právnym úkonom. Občiansky zákonník z roku 1950 (č. 141/1950 Zb.) platný v čase uchopenia sa držby spornej nehnuteľnosti právnych predchodcov žalobkyní v ust. § 382 a § 40 stanovoval, že písomná forma je potrebná pri právnych úkonoch o právach k nehnuteľnostiam. Z ustálenej judikatúry, podľa ktorej sa dobrá viera musí vzťahovať k všetkým právnym skutočnostiam, ktoré majú za následok nadobudnutie veci alebo práva, kt. je predmetom držby, teda i existenciu písomnej zmluvy o prevode nehnuteľností a že pokiaľ sa niekto uchopí držby nehnuteľností na základe ústnej zmluvy o jej prevode, nemôže byť vzhľadom k všetkým okolnostiam v dobrej viere, že je vlastníkom veci a to ani v prípade, že je presvedčený, že takáto zmluva nadobudnutiu vlastníctva k nehnuteľnosti postačuje. Držba nehnuteľnosti, ktorá sa o takúto zmluvu opiera, nemôže viesť k vydržaniu.

Aj ďalšie skutočnosti vyplývajúce z dokazovania, a to tvrdenie pôvodnej žalobkyne 1/ V. A. a žalobkyne 2/ v písomnom vyjadrení, že navrhli písomne kúpu parcely č. XXX/X od W. A., ako aj skutočnosť, že žalobkyňa 2/ darovacou zmluvou od svojej matky V. A. pkn. parcelu č. XXX v podiele 2/24-ín (t. j. parcelu, ktorá mala byť podľa žalobkyní predmetom zámennej zmluvy) a skutočnosť, že predmetom zámeny boli parcely nezodpovedajúce rovnakej výmere, pôvodná pkn. parcela č. XXX/X, ktorá mala pripadnúť do užívania právneho predchodcu žalobkyní, bola podstatne väčšia ako pôvodná pkn. parc. č. 189-podiel 2/24-ny, ktorá mala pripadnúť do užívania W. a P. A., a ku ktorej výmene nebol daný ani súhlas ostatných spoluvlastníkov tejto parcely, spochybňujú oprávnenosť držby spornej parcely právnym predchodcom žalobkyní.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie žalobkyňa 1/ a žiadala, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnila nesprávnym

právnym posúdením vecí odvolacím súdom (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Namietala najmä nesprávnosť právneho záveru, že neformálna zámenná zmluva nie je spôsobilá založiť dobrú vieru právneho predchodcu žalobkyni o tom, že je vlastníkom vecí, keď odvolací súd nesprávne uzavrel, že sa nejedná o držbu oprávnenú spôsobilú založiť nadobudnutie vlastníckeho práva vydržaním a dôsledne sa neriadil § 130 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

Žalovaná sa k dovolaniu nevyjadрила.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku č. 99/1963 Zb. v znení po 1. januári 2015, pretože dovolanie bolo podané po tomto dátume, ďalej aj „O.s.p.“) po zistení, že dovolanie podala oprávnená osoba (účastník konania) v zákonnej lehote (§ 240 ods. 1 O.s.p.), zastúpená v súlade s § 241 ods. 1 O.s.p. proti rozsudku, ktorým odvolací súd zmenil rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej (§ 238 ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné a napadnutý rozsudok odvolacieho súdu je potrebné zrušiť.

V zmysle ustanovenia § 241 ods. 2 O.s.p. možno dovolanie odôvodniť len niektorým alebo niektorými z dôvodov taxatívne v ňom určených. Z obsahu dovolania v predmetnej veci vyplýva, že dovolateľka uplatnila dovolací dôvod podľa § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p., t. j. že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení vecí.

Nesprávnym právnym posúdením vecí je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav, ku ktorému môže dôjsť buď použitím iného právneho predpisu, než ktorý mal byť správne použitý, alebo síce aplikáciou správneho právneho predpisu, ale jeho nesprávnym výkladom alebo nesprávnou aplikáciou správneho právneho predpisu na zistený skutkový stav. Úlohou dovolacieho súdu v prípade dovolania, odôvodneného nesprávnym právnym posúdením vecí (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), je posúdiť, či odvolací súd na zistený skutkový stav použil správny predpis a či ho aj správne interpretoval.

Žalobkyne sa v predmetnom konaní žalobou, petit ktorej upravili podaním zo dňa 8. apríla 2009 (č. I. 80 a nasl. spisu), domáhali medziiným určenia, že parcela KNC č. XXX/X „orná pôda“ o výmere 263 m², zapísaná na LV XXX k. ú. C. patrí do dedičstva po neb. Q. A., nar. XX.XX.XXXX, zomr. XX.XX.XXXX, naposledy bytom C.. V žalobe vychádzali z toho, že poručiteľ nadobudol vlastnícke právo k nehnuteľnosti vydržaním.

Dovolacia argumentácia žalobkyne I/ o nesprávnosti právneho posúdenia vecí odvolacím súdom bola založená na jej právnom názore, že aj ústna zámenná zmluva je spôsobilá založiť oprávnenú držbu vedúcu k nadobudnutiu vlastníckeho práva k spornej nehnuteľnosti vydržaním. Podľa dovolateľky sa odvolací súd dôsledne neriadil pri posudzovaní oprávnenosti držby § 130 ods. 1 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého sa držba v prípade pochybnosti považuje za oprávnenú.

V prejednávanej veci je potrebné najskôr akcentovať, že v danom prípade je naliehavý právny záujem na požadovanom určení (§ 80 písm. c/ O.s.p.) zo strany žalobkyni tak, ako to správne v rozsudku konštatoval súd prvého stupňa, pretože žalovaná je zapísaná ako výlučná vlastníčka parc. KNC č. XXX/X, orná pôda o výmere 263 m², zapísaná na LV XXX k. ú. C.. Tiež je potrebné súhlasiť s právnym názorom oboch nižších súdov, že bolo nevyhnutné sa vyporiadať s tvrdeniami žalobkyni o existencii ústne uzatvorenej zámennej zmluvy, od ktorej žalobkyne odvodzujú právo ich otca Q. A. (ďalej aj „poručiteľa“) k spornej nehnuteľnosti a posúdiť, či tento právny úkon splňal všetky zákonné náležitosti právneho úkonu a následne posúdiť splnenie zákonných podmienok vydržania. Odvolací súd sa nestotožnil so záverom prvostupňového súdu o existencii zámennej zmluvy, rozporne v odôvodnení najskôr konštatoval, že ani jeden zo svedkov nepotvrdil, že držby spornej nehnuteľnosti s a poručiteľ uchopil na základe zámennej zmluvy z roku 1958, potom poukazoval na tvrdenia žalobkyni a svedka C. D. a uzavrel nepreukázanie existencie zámennej zmluvy. A pre prípad, že by skutočne došlo medzi právnymi predchodcami žalobkyni a W. a P. A. k ústnej zámennej zmluve nemohlo dôjsť k vydržaniu

vlastníckeho práva, pretože nebola preukázaná oprávnená držba pre absenciu dobromyseľnosti. Poukázal na Občiansky zákonník z roku 1950 platný v čase uchopenia sa držby spornej nehnuteľnosti právnym predchodcom žalobkyni, ktorý v § 382, § 40 stanovoval, že písomná forma je potrebná pri právnych úkonoch o právach k nehnuteľnostiam. Na základe čoho odvolací súd vyvodil, že pokiaľ sa niekto uchopí držby nehnuteľnosti na základe ústnej zmluvy o jej prevode, nemôže byť vzhľadom ku všetkým okolnostiam v dobrej viere, že je vlastníkom veci, a to ani v prípade, že je presvedčený, že takáto zmluva k nadobudnutiu vlastníctva k nehnuteľnosti postačuje, preto držba nehnuteľnosti opierajúca sa o takúto zmluvu, nemôže viesť k vydržaniu. Vychádzajúc z uvedeného a vzhľadom na obsah spisu pokiaľ však odvolací súd posudzoval (ne)nadobudnutie vlastníckeho práva poručiteľa len z uvedeného aspektu platného Občianskeho zákonníka z roku 1950, jeho rozhodnutie nemožno považovať za správne. Žalobkyne v žalobe odôvodňovali nadobudnutie vlastníctva spornej nehnuteľnosti na základe ústne uzatvorenej zámennej zmluvy uzatvorenej v roku 1958, odkedy ich otec nehnuteľnosť nerušene užíval až do svojej smrti v roku 2001. Z uvedeného je zrejmé, že v prejednávannej veci je istá súvislosť medzi oboma titulmi nadobúdania vlastníckeho práva, ktorá môže mať väzbu aj na splnenie zákonných predpokladov oprávnenej držby.

Vydržanie je v právnej teórii a praxi považované za jeden zo spôsobov pôvodného nadobudnutia práva, pri ktorom sa na základe splnenia zákonom osobitne určených podmienok (týkajúcich sa držby, držiteľa, predmetu držby a vydržacej doby) priznávajú právne účinky aj len domnelému právu vyplývajúcemu z domnelého právneho vzťahu medzi jeho určitými subjektami, ak toto právo bolo vykonávané po stanovenú dobu nerušene

a nepretržite v dobrej viere, že nejde o právo len domnelé. Pokiaľ teda súd dôjde k záveru, že v konkrétnej veci sa má uplatniť ako titul nadobudnutia vlastníctva vydržanie, je jeho povinnosťou komplexne skúmať splnenie podmienok vydržania. Základnými podmienkami vydržania ako spôsobu pôvodného (neodvodeného) nadobudnutia vlastníckeho, prípadne iného práva, pokiaľ právny poriadok tento spôsob nadobudnutia vlastníctva pripúšťa,

vo všeobecnosti sú: 1/ oprávnená držba, 2/ uplynutie zákonom určenej vydržacej doby,

3/ spôsobilý predmet vydržania. Podmienky vydržania sú pritom stanovené tak, že musia byť splnené kumulatívne - ak z nich nie je splnená čo i len jedna, nedochádza k vydržaniu.

Tak v minulej právnej úprave (obyčajové právo platné na Slovensku

do 31. decembra 1950, ďalej § 115 a § 116 ods. 1 v spojení s ustanovením § 145 Občianskeho zákonníka č. 141/1950 Zb.), § 132a ods. 1 Občianskeho zákonníka v znení novely vykonanej zákonom č. 132/1982 Zb., resp. § 135a Občianskeho zákonníka v znení do účinnosti zákona č. 509/1991 Zb., ako aj súčasnej platnej právnej úprave (§ 134 Občianskeho zákonníka v znení od 1.1.1992) je oprávnenosť držby jednou z podmienok nadobudnutia vlastníctva veci vydržaním a v pochybnostiach sa má za to, že držba je oprávnená (§ 130 ods. 1 veta druhá Občianskeho zákonníka) (viď aj rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky z 19. mája 2004 sp. zn. 22 Cdo 469/2004).

Za držiteľa sa považuje (fyzická alebo právnická) osoba, ktorá fakticky vec ovláda.

Pri oprávnenej držbe musí ísť o také faktické ovládanie veci, pri ktorom je daná vôľa nakladať s vecou ako so svojou. Dobrá viera, ktorá je podkladom tejto vôle, vyjadruje vnútorný (psychický) stav držiteľa, ktorý sám osebe nemôže byť predmetom dokazovania. Toto vnútorné presvedčenie nadobúdateľa, že nekoná bezprávne a že si neprisvojuje cudziu vec, sa navonok prejavuje jeho konkrétnym správaním, a to už môže byť predmetom dokazovania a posudzovania. Posúdenie, či držiteľ je v dobrej viere alebo nie je, treba vždy hodnotiť objektívne a nie iba zo subjektívneho hľadiska (osobného presvedčenia) samého účastníka, a vždy treba brať do úvahy, či držiteľ pri bežnej (normálnej) opatrnosti, ktorú možno vzhľadom na okolnosti a povahu daného prípadu od každého požadovať, nemal alebo nemohol mať po celú vydržaciu dobu dôvodné pochybnosti o tom, že mu vec (právo) patrí. Dobrá viera zaniká v okamihu, kedy sa držiteľ zoznámil so skutočnosťami, ktoré objektívne museli vyvolať pochybnosť o tom, že mu vec právom patrí. Na tom nič nemení skutočnosť, že držiteľ bol aj naďalej (subjektívne) v dobrej viere. Dobrá viera držiteľa sa musí vzťahovať aj k okolnostiam, za ktorých vôbec mohlo vlastnícke právo vzniknúť, teda aj k právnemu dôvodu (titulu) vzniku (nadobudnutia) vlastníctva a svedčiaceho o poctivosti nadobudnutia (uznesenie NS ČR sp. zn. 22 Cdo 508/2001). Oprávnená držba

sa nemusí nutne opierať o existujúci právny dôvod, postačí, aby tu bol domnelý právny dôvod (titulus putativus). Ide o to, aby držiteľ bol so zreteľom ku všetkým okolnostiam v dobrej viere, že mu takýto právny titul svedčí (uznesenie NS ČR sp. zn. 22 Cdo 417/98, sp. zn. 22 Cdo 2827/99). Takýmto titulom (právnym dôvodom) sa môže v prípade vydržania vlastníckeho práva, rozumieť len právny úkon, ktorým sa vec prevádza na iného vlastníka, napr. zmluva kúpna, darovacia, zámenná, dohoda spoluvlastníkov o zrušení a vyporiadaní podielového spoluvlastníctva, rozhodnutie štátneho orgánu a pod., ktoré právne úkony môžu trpieť vadou, resp. formálnymi nedostatkami, teda nemusia byť perfektné.

Vydržať vlastnícke právo môže len oprávnený držiteľ, t. j. ten, kto s vecou nakladá ako so svojou a je so zreteľom na všetky okolnosti v dobrej viere, že mu vec patrí. Samotná detencia k vydržaniu nepostačuje. Či je držiteľ so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný, musí byť zhodnotené objektívne, ak dôjde k sporu, nestačí preto zamerať dokazovania len na zisťovanie subjektívnych predstáv držiteľa (Z IV str. 428 ods. 3).

Vydržanie vlastníckeho práva je jeho nadobudnutie v dôsledku kvalifikovanej držby veci, vykonávanej po zákonom stanovenú dobu. Funkciou vydržania je umožniť nadobudnutie vlastníctva držiteľovi, ktorý vec dlhodobo ovláda v dobrej viere (je dobromyseľný), že je jej vlastníkom so zreteľom na všetky okolnosti. Vydržanie tak hojí najmä vady alebo nedostatok nadobúdacieho titulu. V prípade, že zmluva je neplatná pre vadu, o ktorej nemohol nadobúdateľ pri zachovaní obvyklej opatrnosti vedieť alebo ak tu výnimočne titul vôbec nie je a nadobúdateľ je so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný, že tu titul je, stane sa nadobúdateľ veci jej oprávneným držiteľom a pri splnení ďalších podmienok ju vydrží. Účelom vydržania je uviesť do súladu dlhodobý faktický stav so stavom právnym (pozri rozsudok NS SR sp. zn. 2 Cdo 236/2012, uznesenie NS SR 5 Cdo 228/2012, uznesenie NS SR 5 Cdo 107/2008, uznesenie NS SR 6 Cdo 47/2012, uznesenie NS SR 5 Cdo 410/2013, uznesenie NS SR 6 Sžo 472/2009, atď., aj rozsudok NS ČR sp. zn. 22 Cdo 11/2006, rozsudok NS ČR sp. zn. 22 Cdo 417/98, rozsudok NS ČR sp. zn. 22 Cdo 2827/99, atď.).

Pokiaľ v prejednávanej veci bolo zo skutkového hľadiska zistené, že porúčiteľ (právny predchodca žalobkyni) sa ujal držby nehnuteľnosti v roku 1958 výmenou za svoj spoluvlastnícky podiel 2/24 v pkn. parc. č. XXX „roľa“ o výmere 1449 m² zapísanej vo vl. č. 139 na základe ústne uzavretej zámennej zmluvy (nehľadiac na jej formálne nedostatky) medzi porúčiteľom a W. A. a P. A. a zo strany účastníkov konania nebolo tvrdené, a teda ani preukázané, že by originálnymi účastníkmi zámennej zmluvy, teda porúčiteľom, resp. druhou zmluvnou stranou (W. a P. A.) do ich smrti bola vykonaná nejaká aktivita v smere nápravy formálnych nedostatkov tejto zámennej zmluvy, pričom uvedená držba nehnuteľnosti porúčiteľom trvala nerušene a nepretržite až do jeho smrti v roku 2001, čo predstavuje 43 rokov, po ktorú dobu žalovaná, resp. jej právni predchodcovia, si neuplatnili fakticky, ani právne (napr. súdnou žalobou) vlastnícke právo k spornej nehnuteľnosti jeho reálnym výkonom, t. j. vlastníckym oprávnením najmä spornú nehnuteľnosť držať, užívať, požívať jej plody a úžitky a nakladať s ňou vlastnou mocou smerujúcou voči všetkým (erga omnes), potom bol porúčiteľ so zreteľom na všetky okolnosti (objektívne) v dobrej viere, že je vlastníkom tejto nehnuteľnosti. O svojom vlastníctve bol porúčiteľ subjektívne presvedčený vzhľadom na právne i skutkové okolnosti spojené s uzatvorením zámennej zmluvy ústnou formou medzi jej originálnymi účastníkmi (porúčiteľ a W. a P. A.), keď porúčiteľ bez akýchkoľvek pochybností nerušene a nepretržite užíval spornú nehnuteľnosť a druhá zmluvná strana (W. a P. A., resp. ich právni nástupcovia) voči tomu nenamietala, naopak tiež nerušene užívala vymenenú pkn. parc. č. XXX dokonca až do roku 2005 (potvrdil to svedok W. A. na pojednávaní, č. l. 131), ktoré okolnosti viedli porúčiteľa (aj jeho právnych nástupcov) k presvedčeniu o nadobudnutí vlastníctva tejto nehnuteľnosti, pretože dlhodobo spochybnené nebolo. Tento pokojný stav preto umožňoval prijať záver, že porúčiteľ dobromyseľne držal vlastníctvo k spornej nehnuteľnosti v domnení, že je jej vlastníkom. Pokiaľ odvolací súd prijal iný záver, tento vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci, pretože aj v prípade pochybnosti o existencii ústne uzatvorenej zámennej zmluvy, najvyšší súd opakovane zdôrazňuje, že oprávnená držba sa nemusí nutne opierať o existujúci právny dôvod, postačí, aby tu bol domnelý (putatívny) právny dôvod.

Najvyšší súd tiež pripomína, že po dobu porúčiteľovej držby spornej nehnuteľnosti sa vystriedala

platnosť a účinnosť dvoch Občianskych zákonníkov, čo nie je tiež zanedbateľná skutočnosť pre správne právne posúdenie danej veci.

Občiansky zákonník v znení platnom v čase vstupu poručiteľa do držby nehnuteľnosti (1958), t. j. Občiansky zákonník z roku 1950 (zákon č. 141/1950 Zb., účinný od 31. decembra 1950 do 31. marca 1964) v §§ 115-118 upravoval nadobudnutie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti vydržaním. Podľa § 116 uvedeného Občianskeho zákonníka bola vydržacia doba pri nehnuteľnosti 10 rokov. Tento Občiansky zákonník upustil od tzv. intabulačného princípu, čo znamená, že v tom čase na platnosť prevodu vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam nebol potrebný zápis v pozemkovej knihe, ale k jeho vzniku došlo už samotným uzatvorením zmluvy, ktorá bola právnym titulom nadobudnutia vlastníckeho práva k nehnuteľnosti. Zápis nadobudnutia vlastníctva v pozemkovej knihe teda už nebol podmienkou prevodu vlastníctva, nemal hmotnoprávny význam a zostal mu iba význam deklaratórny. Pozemková kniha stratila takto svoju všeobecnú hodnovernosť. Výnimku z tohto pravidla tvorilo iba nadobudnutie vlastníctva nehnuteľnosti dedením a na základe vydržania. Podľa § 111 Občianskeho zákonníka č. 141/1950 Zb., vlastníctvo k veciam jednotlivito určeným sa prevádza už samou zmluvou, ak nie je dohovorené inak alebo ak nevyplýva nič iné z osobitných predpisov.

Občiansky zákonník č. 40/1964 Zb., ktorý zrušil Občiansky zákonník z roku 1950, nadobudnutie vlastníckeho práva vydržaním vôbec neupravoval. Možnosť nadobudnutia vlastníckeho práva takýmto spôsobom bola zavedená až novelou vykonanou zákonom č. 131/1992 Zb., účinnou od 1.4.1993. Rozsah subjektov vydržania bol však obmedzený (vydržanie bolo obmedzené na občianov) a rovnako bol obmedzený aj rozsah predmetov vydržania, keď nebolo možné vydržať vlastnícke právo najmä k pozemkom. Novelou Občianskeho zákonníka vykonanou zákonom č. 509/1991 Zb., účinnou od 1.1.1992, boli tieto obmedzenia odstránené. V súvislosti s vydržaním vlastníckeho práva k pozemku predmetná novela umožnila započítanie nepretržitej držby vykonávanej aj pred 1. januárom 1992, pričom držbu nekvalifikovala odlišne v porovnaní s predchádzajúcou právnou úpravou. Ak teda držiteľ nehnuteľnosti (t. j. ten, kto s nehnuteľnosťou nakladal ako s vlastnou) spĺňal k 1.1.1992 podmienku nepretržitej držby trvajúcej po dobu desať rokov, a zároveň bol držiteľom oprávneným (t. j. bol so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný o tom, že mu pozemok patrí), nadobudol k tomuto dňu vlastnícke právo k pozemku vydržaním.

V prejednávanej veci vyššie uvedené znamená, že poručiteľ ku dňu 1. januára 1992 spĺňal podmienku nepretržitej držby trvajúcej po dobu desať rokov (v danom prípade išlo o držbu trvajúcu 34 rokov) a zároveň bol po túto dobu držiteľom oprávneným, keďže neboli zistené žiadne skutočnosti, v dôsledku ktorých by v uvedenej dobe 34 rokov, napokon až do doby smrti poručiteľa (2001) došlo k prerušeniu vydržacej doby pre stratu dobromyseľnosti a tým aj oprávnenej držby, preto splnil podmienky vydržania vlastníckeho práva k spornej nehnuteľnosti podľa § 134 Občianskeho zákonníka a stal sa tak výlučným vlastníkom spornej nehnuteľnosti, pričom zároveň zaniklo vlastnícke, resp. spoluvlastnícke právo doterajších vlastníkov. Za tejto situácie je právny záver odvolacieho súdu, že v danom prípade išlo o neoprávnenú držbu nehnuteľnosti opierajúcu sa o ústne uzatvorenú zmluvu, ktoré skutočnosti nemôžu viesť k vydržaniu, nesprávny, preto odvolací súd nesprávne rozhodol, pokiaľ rozsudok súdu prvého stupňa zmenil tak, že žalobu o určenie predmetu dedičstva zamietol.

Aj keď odvolací súd sám doplnil dokazovanie, nezohľadnil vyššie uvedené skutočnosti týkajúce sa nadobudnutia vlastníctva poručiteľa vydržaním, preto je zrejmé, že dovolanie žalobkyne I/ bolo opodstatnené, lebo smeruje proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorý bol založený na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Najvyšší súd Slovenskej republiky preto tento rozsudok zrušil podľa ustanovenia § 243b ods. 1, 2 O.s.p. a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie, pričom právny názor dovolacieho súdu je pre odvolací súd záväzný (§ 243d ods. 1 veta druhá O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.